

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

יום כיפור תשפ"ג

גליון תתקי"ח (שנה כ')

חולה שצריך לאכול ביום כיפור והבריא האם צריך לצום?

יש לחקור מי שהיה חולה ביום הכפורים ואכל, ואחר האכילה הבריא, האם יש לו חיוב להתענות, או דילמא כיון שכבר אכל אינו שייך אצלו וענייתם.

הנה הרשב"א במסכת קדושין כ"א ע"ב ד"ה אמר רב כתב וז"ל מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו עד שיאורו עיניו, ומשם ואילך באיסורו קאי.

ובערוך לנר כריתות י"ח ע"ב ד"ה הא דנקט וכן בספרו שו"ת בנין ציון סימן ל"ד כתב שאין צריך להתענות, כיון דכבר לא שייך וענייתם לנפשותיכם, וכנראה שלא ראה את דברי הרשב"א.

ובמקראי קודש כתב דאולי הכונה של הרשב"א על דברים טמאים שמבואר שם במשנה שמותר לאכול, ועל זה כתב דאחר שיאורו עיניו אסור.

ובשו"ת שואל ומשיב מהדורא ד' ח"א סימן כ' הקשה על הערוך לנר, דאע"ג דאכל כותבת לא מיתבא דעתו לכל היום.

וכן כתב במנחת חינוך מצוה שיי"ג ס"ק י"ח דמצות עינוי כל רגע ואם אכל והבריא צריך להתענות.

חולה שאוכל פחות מכשיעור האם צריך לברך בכל פעם שאוכל?

יש לחקור חולה שאוכל פחות מכשיעור האם צריך כל פעם שאוכל לברך כיון דאסור לו לאכול כשיעור בפעם אחת הוויא היסח הדעת או דילמא כיון שדעתו לאכול ולשתות עוד לא הוויא היסח הדעת.

הנה בשו"ת מהרש"ם ח"ו סימן ל"ח כתב דאינו צריך לברך כיון דהיה בדעתו לאכול ולשתות עוד ולא הסיח דעתו מזה לא מקרי היסח הדעת, אע"ג שיש לו איסור לאכול ולשתות הכל בפעם אחת.

ומביא ראיה: מהא דכתב הפרי מגדים בא"א ס"ס ר"י ס"ק ח' במי שבירך על מאכל ובאותה שעה אסור לו כגון בתענית והמתין זמן מה עד הלילה ולא הסיח דעתו מהני, הרי דאפילו בבירך והפסיק ולא אכל, ואח"כ אכל אין צריך לברך שנית, א"כ כ"ש היכא שבירך ואכל ולא הסיח דעתו שאין צריך לברך בכל פעם.

וכן כתב בשו"ת יוסף דעת לבעל השואל ומשיב סימן כ"ג בשוטה מי מעיין לרפואה ובפקודת הרופאים צריך לשהות בהילוך חצי שעה בין כוס לכוס ופסק דצריך לברך על כל כוס, משום דהליכה הוויא הפסק, משמע אבל בגלל שמפסיק ואסור לו לאכול לא מקרי הפסק, כיון דאינו מסיח דעת מזה, א"כ בחולה ביום כפורים שיושב במקום אחת אין צריך לברך בכל פעם.

וכן פסק הגאון רבי שלמה זלמן אורבאך זצ"ל מובא בהליכות שלמה פרק ו' ס"ק י"א דאינו מברך בכל פעם שאוכל כיון דאינו מסיח דעת אינו חייב לברך בכל פעם, עיין בשו"ת דברי ישראל וועלף אר"ח סימן קע"ז.

חולה שצריך לאכול ביום כיפור האם צריך להעדיף שלא לאכול לחם

שלא יצטרך ליטול נטילת ידים?

יש לחקור חולה שצריך לאכול ביום הכיפורים ואפשר לו לאכול שאר דברים חוץ מלחם האם יש לו לדקדק שלא לאכול לחם משום שצריך ליטול ידים לפני האכילה והוויא רחיצה שאסור או דילמא כיון דהותר לו לאכול מותר לאכול מה שרוצה.

הנה דבר ראשון צריך לברר האם האוכל ביום הכיפורים נוטל את ידיו כשאוכל.

הנה בשו"ת שיח יצחק אר"ח סימן ש"ג כתב שחולה האוכל לחם ביום כיפור אינו צריך ליטול ידים, דבודאי לא תקנו חכמים לאיש המוכרח לאכול מחמת סכנה ביום הלזה, שיחויב בנטילת ידים, ולעקור עינוי רחיצה שחויבו מן התורה, רק אם צריך לאכול שיאכל בלא נטילה.

ובשו"ת מהרי"ל דסק"ק ק"א סימן ס"ח נסתפק בחולה שאוכל בתשעה באב האם נוטל ידיו או עדיף שיאכל בלא נטילת ידים ומניחו בצ"ע.

אבל בשו"ת יד סופר סימן ז' ס"ק ד' תמה עליו ע"פ מה שכתב הר"ן ביומא פ"ג ע"א דה גורסינו דלגבי חולה אין איסור נבילה קל מאיסור שבת, דנהי דנבילה איסור לאו, ושבת איסור סקילה, מ"מ איכא חומרא אחרנא נבילה לפי שהאוכלה עובר בלאו על כל זית זית שבה, ומש"ה יש להעדיף לשחוט עבור חולה שיש בו פקוח נפש בשבת, ולעבור פעם אחת על איסור חמור, מלהאכילו נבילות ולעבור הרבה פעמים על לאו, ולפי"ז יש לומר דה"ה בנידון דידן בחולה שצריך לאכול בתשעה באב או ביום כיפור עדיף שיטול ידיו ויעשה פעם אחת האיסור, ממה שיאכל כמה פעמים בלא נט"ו.

וכן תמה: דביום הכפורים ותשעה באב אינו אסור רק רחיצה של תענוג, אבל רחיצה שאינו של תענוג מותר, א"כ מי שנוטל ידיו לפת אינו מתכוון לשם תענוג, ואינו נוטל ידיו אלא משום מצות חכמים ולכן מותר ליטול ידיו שחרית, וכמו כשעושה צרכיו ולתפילה ולברכת כהנים מותר ליטול ידיו, א"כ ה"ה כשאוכל מותר ליטול ידיו וחייב ואינו מקרי רחיצה של תענוג.

וכן כתב בשו"ת לבושי מרדכי יור"ד מ"ת סימן י"א דחולה האוכל ביום הכפורים חייב ליטול ידים ולית בזה סרך איסור רחיצה, דכיון דאינה רחיצה של תענוג רק עושהו משום מצות חכמים ליכא איסור.

וכן כתב הגאון רבי שלמה זלמן אורבאך זצ"ל מובא בספר שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ט ס"ק א', וכן בהליכות שלמה פרק ו' ס"ק י' דחולה הנוטל ידיו צריך ליטול עד הפרק כמו בכל יום כיון דהוא נטילה מדינא משא"כ בשאר נטילות, וכן פסק בשו"ת שבט הלוי ח"ח סימן קל"ט דחולה האוכל ביום הכיפורים נוטל ידיו.

לענין הלכה: לפי כל הני שיטות הפוסקים להלכה דמותר ליטול ידים ולית בזה איסור רחיצה כיון דאינו של תענוג, א"כ בודאי דאין צריך לדקדק לאכול דווקא שאר דברים שאין צריך נטילה, דכיון דהנטילת ידים לא מקרי רחיצה של תענוג, א"כ ליכא איסור ואפשר לכתחילה לאכול לחם אפילו שיכול לאכול שאר דברים.

גליון זה נודב לעילוי נשמת הרה"ק אברהם יהושע העשיל בן הרה"ק יוסף מאיר זצוק"ל כ"ק האדמו"ר ממכונבוקא נלב"ע יום הכפורים
יהא רעוא שזכותו הגדולה תגן על התורם להתברך בכל מילי דמיטב ויזכה לגמר חתימה טובה הוא וכל הנלוים אליו

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב יוחנן נתן בוקסבוים שליט"א טורונטו בעל מעדני אשר חלק ו' מהדורת בוקסבוים לעילוי נשמת אמו היקרה
מרת שרה גיטל ע"ה בת הרה"ח ר' יוחנן קינרייך ז"ל הי"ד מעיר סוכא שבפולין נפטרה ביום הכפורים תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות ברחבי תבל יזכה לגמר חתימה טובה הוא וכל הנלוים אליו

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד הרב החסיד יצחק ברלינגר שליט"א בני ברק לעילוי נשמת אמו
מרת רחל חנה בת הרב יצחק הכהן ע"ה נפטרה ח' תשרי ת.נ.צ.ב.ה.
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה להיחתם בספרן של צדיקים גמורים

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרה"ג זאב בעער שליט"א ירושלים לעילוי נשמת זקינו
הרב שאול בן אהרן בעער ז"ל נלב"ע מוצאי יום כיפור תשע"ח ת.נ.צ.ב.ה.
יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות יזכה להיחתם בספרן של צדיקים גמורים

מדוע אין צמים ב' ימים ביום כפור משום ספיא דיומא?

איתא ברמ"א אור"ח סימן תרכ"ד ס"ק ה' יש מחמירים לעשות שני ימים יום כפורים, ואין לנהוג בחומרא זו.

יש להקשות: מדוע בחוץ לארץ אין מתענין ב' ימים ביום כפור, מאי שנא משאר ימים טובים שעושים ב' ימים בחוץ לארץ.

איכא כמה תרוצים:

- א. כשעושה יום השני יום כפור, א"כ מאתמול הוא ערב יום כפור ואסור להתענות, וא"כ איך יתענה והוא תרתי דסתרי, לכן אין מתענין ב' ימים, כך כתב המגן אברהם אור"ח סימן תרכ"ד בסופו.
- ב. משום סכנה דלצום ב' ימים הוא בכלל סכנה לכן לא תקנו לצום ב' ימים, כך איתא בירושלמי פ"ק דר"ה הל"ד וכן בחלה פ"א סוף ה"א.

יש להקשות: מדוע הוא סכנה כשצמים ב' ימים, הא איכא עצה לריש לקיש דסבירא ליה דחצי שיעור מותר מן התורה, א"כ יאכל פחות מכשיעור, והמצוה של ענוי יקיים, וסכנה לא יחא, כך הקשה הפלתי בקונטרס בית הספיקות סימן ק"י.

יש לתמוה על קושיא זו: הא שיטת הירושלמי בריש פרק ו' דתרומות שביהכ"פ לכ"ע חצי שיעור אסור מן התורה, משום דלא כתיב ביה אכילה, א"כ אין עצה שייאכל חצי שיעור, א"כ מה מקה הפלתי שיש עצה שייאכל פחות מכשיעור, כך הקשה השואל ומשיב בגליון הש"ס חלה.

ובאחרונים מתרצים: לפי מה שכתב היעב"ץ בספרו לחם שמים יומא פ"ח דכונת הירושלמי דביהכ"פ לכ"ע חצי שיעור אסור מן התורה, היינו הכונה חצי שיעור פחות מככותבת אבל כזית איכא, אבל היכא דליכא כזית הירושלמי נמי מודה דמותר, לפי זה אתי שפיר קושיית הפלתי שייאכל חצי שיעור היינו פחות מכזית, כך תירץ בשו"ת שואל ומשיב מ"ג ח"א סימן ת"ב, וכן מ"ה סימן פ"ו וכן בשו"ת פני מבין יור"ד סימן ע"ד, ועיין בשו"ת לבושי מרדכי ח"ב סימן קע"ה, מה שכתב בזה, וכן בשו"ת זכר יצחק ח"ב סימן ו'.

חולה שיש בו סכנה שרוצה להחמיר על עצמו שלא לאכול ביום כפור האם רשאי? יש לחקור חולה שיש בו סכנה שמותר לאכול ביום כפור האם מותר להחמיר על עצמו שלא לאכול או דילמא יש לו איסור להחמיר על עצמו והוא כמאבד את עצמו.

ראשית דבר יש לחקור בכל עבירות שבתורה חוץ מג' עבירות שחייב ליהרג עליהם אם מותר להחמיר על עצמו כשרוצה ליהרג עליהם.

הנה כתב הרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה' כשיעמוד עובד כוכבים ויאנוס את ישראל לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה או יהרגנו, יעבור ואל יהרג, שנאמר במצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, וחי בהם ולא שימות בהם, ואם מת ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, א"כ לדברי הרמב"ם בודאי שאסור להחמיר על עצמו, ואם החמיר הוא כהורג את נפשו.

אבל שיטת התוספות עבודה זרה כ"ז עמוד ב', ועיין ש"ע יור"ד סימן קנ"ו ס"ק א' ובט"ז שם דאם רצה להחמיר על עצמו אפילו בשאר מצות רשאי כמו ר' אבא בר זימרא דירושלמי שהיה אצל עובד כוכבים, א"ל אכול נבלה ואי לא קטלינא לך א"ל אי בעית למיקטלי קטול, א"כ לפי שיטה הנ"ל אם רוצה להחמיר עצמו ולא לאכול ביום כפור רשאי.

והנה בשו"ת רדב"ז חלק ג' סימן תמ"ד כתב וז"ל שאלת ממני על מה שכתבו בשם ריב"א ז"ל כי חלה חוליו אשר מת בו וחל יום כפור באותן הימים ואמרו לו הרופאים אם לא תאכל ודאי תמות ואם תאכל שמא תחיה, והוא ז"ל אמר ברי ושמא ברי עדיף ולא רצה לאכול ומת תנצב"ה ורצית לדעת דעתי אם יפה עשה אם לא.

ומסיק הרדב"ז: לגבי הדין אין ראוי ללמוד ממנו כלל, דהא קימ"ל ספק ספיאק של פקוח נפש דוחה את השבת ואת יוה"כ ואפילו לחיי שעה חוששין, כ"ש לספק שמא ימות שמא יחיה, ואפילו לספק שבת אחרת, ואפילו לפי דעת האחרונים שאמרו דמי שהיה דינו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי הוא במחיצת הצדיקים ושלא כדעת הרמב"ם ז"ל וכן הוא דעתי, מ"מ ה"מ במקום דאיכא קדוש השם שמסר עצמו על דתו יתברך, אבל מי שהוא חולה שיש בו סכנה ואמרוהו לאכול יש לו לאכול ואפילו על הספק, וז"ל הר"ן ז"ל ביומא גבי חולה שיש בו סכנה ואמרו בקיאין לחלל עליו את השבת, וכי מדת חסידות שימנע עצמו ואינו אלא שופך דמים, לפיכך אין ראוי ללמוד ממנו, כי אפשר דריב"א ז"ל הרגיש בעצמו דאפילו שייאכל ימות דלב יודע מרת נפשו, והיינו דקאמר ברי ושמא ברי עדיף כלומר הברי שלי עדיף משמא שלכם ולפיכך לא רצה לאכול, וכבר נשאלתי על כיוצא בזה פעם אחרת והעליתי דאין זו מדת חסידות, וכן פסק בשו"ת דברי מלאכי חלק ה' סימן ל"ה.

ולענין הלכה: פסק במטה אפרים אור"ח סימן תר"ח ס"ק ט"ו וז"ל במקום שהדין נותן שהחולה מותר לאכול והוא אינו רוצה, חסידות של שטות הוא ועל זה נאמר אך את דמכם לנפשתיכם אדרוש ואל תהי צדיק הרבה ולכן אין לשמוע לו ומאכילין אותו בע"כ, ובאלף למטה שם סק"א צ"יין כמקור לפסקו לדברי הרדב"ז.

וכן פסק המשנה ברורה אור"ח סימן תר"ח ס"ק ה' דאם החולה רוצה להחמיר אחר שצריך לכך, עליו נאמר אך את דמכם לנפשתיכם אדרוש.

וכן כתב בספר שם משמואל בסוף ספר חלק המועדים אל חתנו שהיה חולה ביהכ"פ, וז"ל הנני להזהירך מאד לבל תצדק הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הרופא כן תשמור לעשות, ואם יאמרו שאתה צריך לאכול חלילה לך להחמיר, כי מי שצוה לצום ביום הכפורים הוא ציוה לשמוע לרופא שלא לצום, ובטח זכור תזכור מה שכבר שמעת ממני הרבה פעמים, שיעיקר היהדות להיות האדם בטל לדעת התורה וחכמים ואפילו שייאמרו לך על שמאל שהוא ימין, זה שאדם מבטל דעתו לדעת התורה, הוא שוה יותר מהכל, ועל כן אין לך להצטער אם לא תצום ביהכ"פ, כי במה שתשמע לדעת חכמי התורה שציוו שלא לצום, אם הרופא ציוה שלא לצום, הוא שוה יותר מעיקר הצום, ועיין בספר שו"ת האלף לך שלמה אור"ח סי' שני"א שכותב שבחשש ספק סכנה מותר לאדם להחמיר על עצמו ולהתענות ביה"כ ולאדם חשוב ראוי להחמיר על עצמו, וכשמעיניים היטב בדברי הגרש"ק שם רואים שנוהר בלשונו ואינו כותב להתייר אפילו לגבי יוה"כ חפ"ק סכנה ממש אלא מדגיש לכתוב בלשון בחשש ספק סכנה, ואפי' כה"ג אין פוסקים כמותו.

ישמח לב מבקשי ה'

אפשר להשיג את הספר החדש שיגרום לכם לקיים בהידור רב מצות ושמחת בחגך

"מעדני אשר חג הסוכות" מהדורת הגר

- מאות חקירות מענינות ומאתגרות בכל עניני חג הסוכות והגלוה אליו
"אכילה ושתיה בסוכה"	"דפנות וסכך הסוכה"
"מצטער פטור מהסוכה"	"ארבעת המינים"
"שמחת בית השואבה"	"ושמחת בחגך"
"עליה לרגל"	"הקהל"

אפשר להשיג במכון

וכן בכל החניות הספרים המובחרות ברחבי תבל

משה תיקן

'שיהיו שואלין ודורשין בענינו של יום'

יצא לאור הספר חידודי המועדים-

עיונים וחידות בעניני המועדים

(שני חלקים על כל המועדים, למעלה מ-1300 עמודים, ובחלק ראשון, כמאה חמישים עמודים על ימים נוראים, למעלה ממאה עמודים על חג הסוכות, כמאתיים עמודים על חנוכה, ולמעלה ממאתיים עמודים על פורים) הספרים שיצאו לאור בצורה מפוארת ומהודרת, מכילים אוצר בלום של שאלות וחידות בכל עניני המועדים בדרך שאלה ותשובה, אשר נשאלו במשך השנים ע"י הרבנים הר"ר מרדכי זיסקינד הגר, והר"ר מאיר שולביץ, במדור 'משיב כהלכה' (המתפרסם בעלון החשוב מעדני אשר), ולבקשת רבים אנו מפרסמים זאת כעת, את כל השאלות והחידות יחד עם התשובות.

את הספרים יהיה ניתן להשיג

במחיר מסובסד 50 ₪ לסט

בתי כנסת וישיבות יכולים לקבל בחינם כמו"כ מי ששלח במשך השנים תשובות למדור (לפחות 4 פעמים) יוכל לקבל זאת בחינם.

את הספרים יהיה ניתן להשיג

החל מיום שישי בבוקר י"ב תשרי

בירושלים רחוב רמת הגולן 4

בטלפון: 053-3154010

בב"ב רחוב יהודה הנשיא

בטלפון 053-3145900

משיב בהלכה

מדור זה נודב תערך ע"י ידידו ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א - מנהגן משיב בהלכה שיתן וידיעת ההלכה כל בהלכות הם משו"ע ומשנה ברורה

- א] חידה. מה הסגולה המיוחדת שיש בא"י לעשות תשובה.
- ב] צ"ע. מדוע הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג ה"ד כתב ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ומדוע לא כ' להוסיף בלימוד התורה.
- ג] חידה. איזה מנהג עפ"י קבלה יש בקשר לטלית שלובשים בליל יוה"כ, ומה טעמו?
- ד] יש לעיין. מי שמתפלל ביחידות ביום הכיפורים, האם אומר גם את הוידוים שיש בחזרת הש"ץ או אומר רק וידוי אחד לכל תפילה?
- ה] חידה. באיזה זמן שזה לא יו"ט נהגו לומר גוט יו"ט.
- ו] צ"ע. מה הטעם ששב מאהבה וזונות נהפכות לו לזכויות - (הביאור המחודש של הסטייפלער בזה)?
- ז] צ"ע. מי שפגע בחברו, וביקש מחילה, והנפגע אמר שמוחל לו, ועדיין יש לו בלבו תערומות עליו, האם אומרים בזה דברים שבלב אינם דברים.
- ח] כתוב בסימן תרי"ט, שביום הכיפורים אומרים בשכמל"ו בקול רם. וכתב המג"א, כי בכל השנה אומרים בלחש לפי שמשא לקח אמירה זו מן המלאכים, ולכן אומרים בלחש שלא ירגישו, אבל ביוה"כ שאנו דומין למלאכים אין איסור [אולי כי לא יקפידו על כך שאנו משתמשים בזה אחר שאנו דומין להם], וצ"ע שלכאורה אין כאן סיבה לומר זאת דוקא בקול. אלא שכל השנה אומרים בלחש, וביו"כ מותר לומר בקול, אבל מדוע יש קפידא דווקא לומר בקול.
- ט] צ"ע. עיצומו של יוה"כ מכפר האם תוספת יוה"כ בכלל או לא.
- י] צ"ע בעבירות שבין אדם לחבירו אם יש מושג שיאמר לחברו לפני שחבירו חוטא הרני מוחל לך מהיום והלאה על כל פעם שתקניטני או"ד רק שייך מחילה אחרי שחוטא לו.

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
 2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
 3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
 4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
 5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לבורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד].
- השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחור משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה ייכנס בעזרה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. -שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח מרחשון תשפ"ג

כהן שנחלש ביום כיפור ואינו יכול להמשיך את העבודה

האם מותר לאכול כדי שיוכל להמשיך?

איתא ברמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג' ומקורו יומא ס"ו ע"א משלח את השעיר ביד איש המוכן להוליכו למדבר, וכו' ואם כשל כחו וצריך לאכול אוכל.

נחלקו הפוסקים האם ההיתר לכהן לאכול גם אם אינו מצב של פקוח נפש רק שאינו יכול להמשיך בהליכה או דילמא רק במצב של פקוח נפש מותר.

הנה בתוס' ישנים יומא ס"ו ע"א כתב דמיירי שהכהן במצב של פקוח נפש.

אבל באור שמח הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג' כתב: דמדברי הרמב"ם משמע דהותר לו לאכול אף אם אינו מסוכן, רק שלא יוכל להביאו לעזאזל, וכמו שהותרה לו שבת וטומאה, כמו דדרשו בגמ' יומא ס"ו א"כ ה"ה דנדחה מפניו איסור אכילה ביום כיפור.

וכן כתב בתפארת ישראל בועז פרק ו' דיומא וז"ל אע"ג דשילוח גופיה או שיהא הוא משלח תרוויהו לא מעכבי, היינו באי אפשר כלל, אבל באפשר שישלח הוא עצמו, בפירוש רבתה תורה עתי עפילו בשבת אפילו בטומאה דנכנס בטומאה לעזרה א"כ ה"ה נמי עתי בצריך לאכול דמותר.

וכן בגבורת ארי יומא ס"ו ע"א מביא גירסא בתוס' ישנים דמותר לאכול אפילו בלא סכנה, וכן בש"ח יצחק יומא ס"ו ע"א, וכן בצפנת פענח בפרשתן, וכן בשו"ת מי יהודה חלק א' סימן ע', וכן בקבא דקשייתא סימן צ"ה.

יש להקשות: לשיטת דסבירא ליה שמותר לאכול אף כשאינו במצב של פקוח נפש, מהא דאיתא בגמ' יומא פ"א ע"א שענוי ביום כיפור לא הותר לאף אחד תאמר במלאכה שהותר לכהן, הרי עינוי נמי הותר, דמשלח השעיר מותר לאכול, כך הקשה הפרי חדש בספרו מים חיים על הרמב"ם, וכן האור שמח הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג', וכן בגבורת ארי יומא ס"ו עמוד א', וכן הרש"ש יומא פ"א.

איכא כמה תרוצים:

- א. מה שקדושת יום הכיפור נדחה עבור עבודת יוה"כ, זהו גופיה קדושת יוה"כ, והוי כמו שאמרו מנחות מ"ח ע"א חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת, רק מה שנדחה עבור מוספי שבת שאינן מקדושת יוה"כ או תמידין, דמלאכה הותרה בשביל זה, כך תירץ האור שמח הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג'.
- ב. מלאכה הותרה בכל יום כיפור, משא"כ עינוי דלא הותרה אלא במקרה, כך תירץ הרש"ש יומא פ"א.

יש לחקור האם בכל עבודות יש היתר לכהן לאכול ביום כיפור אם אינו יכול להמשיך את עבודה או דילמא רק בשליח השעיר מותר לאכול.

הנה בכלי חמדה מועדים יום הכיפורים סימן ס"ו נסתפק בזה וז"ל אם גם בכהן גדול ביום כפורים כשהיה כשל כוחו ולא היה יכול לעבוד עבודה אם לא יאכל אם יאח מותר לאכול או דילמא שיהיה עובד כהן גדול אחר, ואין ללמוד מזה ק"ו משעיר המשתלח דיש לומר דכהן גדול ביום כיפור היה צריך להיות כמלאכי השרת בלא אכילה ושתייה, ובלאו הכי לא היה כשר לעבודה ומניחו בצ"ע.

הנה בספר פסקי תשובה סימן קצ"ד דן בכהן שאכל ביום כיפור מחמת פקוח נפש האם מותר לעשות את עבודה.

ומביא ראיה: מהא דאיתא בגמ' מ"ק ט' ע"א דבחינוך מקדש ראשון היו אוכלים ושותים ביום הכיפורים מק"ו, ובכל זה נראה שם שעבדו ביום הכיפורים, א"כ ה"ה כהן שאכל מותר לו לעשות את עבודה, עיין שם מה שמביא בהגהות בשם האמרי אמת.

האם הכהן גדול היה מברך הגומל כשיצא מבית קדשי קדשים

ביום כיפור בשלום?

הנה החיד"א בספרו מחזיק ברכה אור"ח סימן ק"ט ס"ק א' בשם אביו שכהן גדול בצאתו מן קדש הקדשים לא בירך הגומל, למרות שרבים מן הכהנים לא יצאו בשלום.

וטעם הדבר: שווקא סכנה שבא לו לאדם בע"כ שלא מדעתו צריך לברך, אבל דבר שעושה מחמת צווי הבורא אינו מברך הגומל, א"כ בסכנה שבא מדעתו נמי לא יצטרך לברך.

אבל מביא בשם גדול אחר שאף הכהן גדול נתחייב בהודאה בצאתו בשלום מן הקודש ומברך הגומל, שהרי ניצול מסכנת חיים.

האם מותר לעשות פעולות בערב יום כיפור כדי שלא ירגיש את הצום?

יש לחקור האם מותר ליטול בערב יום כיפור כדורים כדי שלא ירגיש את הצום או דילמא אסור דמבטל מצות עינוי.

הנה בשדה חמד מערכת יום הכפורים סימן א' בסופו מביא מחכם אחד שנסתפק וז"ל יש לחקור האם דנהיגין כמה אנשים לעשות בערב יום כיפור סגולות שונות שלא ירגישו הצום ואחרים מתחכמים עוד לאמר שזה הסגולה היא יותר בדוקה ומנוסה שלא יבא שום תאוה לא לאכילה ולא לשתייה, ואני העני בדעת חושש אם נכון לעשות כן דפשוטות הקרא דכל הנפש אשר לא תעונה וגו' הוא חיוב להיות בו בעינוי, ואיך נעשה דברים הגורמים להסיר העינוי ביום הקדוש הזה ע"ש שהאר"ך באריכות גדולה.

וכן בהליכות שלמה יום כיפור פרק שיש בדבר הלכה ס"ק ט"ו להגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל כתב וז"ל אדם בריא, נהי דמותר לו וגם יש מצוה לאכול בתשעה לחודש יותר מכרגיל, מ"מ העושה טצדקי ע"י ויטאמינים למנוע או להקל מעליו את העינוי לאו שפיר עביד, מ"מ חולה אע"פ שאין בו סכנה שאני ומותר בו יטאמינים בערב יום כיפור, ומ"מ גם לבריא נראה דאין בכך איסור מצד הדין רק דאין נכון לעשותו.

וכן בשו"ת חלקת יעקב אורח חיים סימן רט"ו נשאל בשאלה הנ"ל ומסיק: פשיטא דמותר, אף דאנו צריכין לדון על הנאת מעיו שיש לו מזה ביום כיפור, מ"מ הרי מעשה אכילה שלו נעשה בערב יום כיפור ולא ביום כיפור עצמו, א"כ לפע"ד זה דמי ממש למי שאכל ושבע בערב יום כיפור, ורוצה לאכול אח"כ סמוך לחשכה עוד מאכל בכוונה שיהיה אכילה מרובה, וישהה ממילא גם זמן העיכול יותר, וכל זמן שהמאכל אינו מתעכל אינו רעב, כמו שמבואר בגמ' ברכות נ"ג כמה שיעור עיכול כל זמן שאינו רעב, ועיין בגמ' שבת קנ"ה ב' יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שווה אכילתו במעיו שלשה ימים, חזינן דהרעב בא יחד עם עיכול מאכל שבמעיו, הכי יעלה על הדעת שאסור לעשות כן.

ואם משום שעושה בכוונה בכדי שלא יסבול הרעב, וביום הכיפור עינוי כתיב, מה בכך אדרבה לשון רש"י ביומא פ"א ב' וז"ל כלומר התקן עצמך בתשעה כדי שתוכל להתענות בעשרה, ובר"ה ט' א' כתב ז"ל כל דמפיש באכילה ושתייה טפי עדיף, א"כ ברור דמותר כיון דנעשה הכל מערב יום כיפור.

מי שלובש על רגלו גרביים האם מותר להלביש נעלי עור ביום כיפור?

יש לחקור מי שלובש על רגלו בגד שאינה של עור האם מותר להלביש על זה נעלי עור כיון שאין מרגיש בבשרו את הנעלי עור או דילמא אסור.

הנה בשו"ת בית דוד סימן של"ב כתב חידוש גדול דדוקא היכא שבשרו נוגע בעור הסנדל אסור ללבוש ביום כיפור, אבל אם מחופה בבגד מבפנים מותר, כיון שלא נגע הבשר בעור ועל זה נראה שנהגו כל העולם בתשעה באב ויום הכפורים לנעול אנפלאות של צמר גפן ואחר כך מנעלים של עור.

וכן בשלחן גבוה סימן תקנ"ד ס"ק כ"ט כתב ללמד זכות על הנועלים בתשעה באב ויוהכ"פ כאמור, ושוב הביא דברי הבית דוד, אבל חולק על זה הדבר.

וכן בברכי יוסף אורח חיים סימן תקנ"ד פוסק שאסור.

"כי לכל העם בשגה"

מערכת מעדני אשר מבקשת מחילה

מכל הכותבים הנכבדים מרחבי תבל

שלפעמים טרחו לכתוב הערה ולא הכנסנו את זה

או שלא כתבנו תואר הראוי לפי כבודו

אין לנו שום ענין חלילה לפגוע בשום אדם

אנא תמחלו לנו בלב שלם

כי לא היה בזה ח"ו שום כוונה

אלא טעות אנוש

מי שרוצה לענות עצמו ביום כיפור בדבר שאינו חייב האם מותר?

יש לחקור האם יש דין מצוה שמחה עונג וכבוד ביום הכפורים, חוץ מחמשה עינויים או דילמא יכול להצטער כמה שרוצה אף במה שאינו חייב.

הנה בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' ק"י ד"ה ומה כתב דמי שעושה פעולה שיצטער ביוהכ"פ אפילו באחת מה' עינויים על אופן שהתורה התירה והוא בא להחמיר כדי שיצטער, יענש על זה משום ביוזי יו"ט, דבאמת יום הכפורים יו"ט הוא ואסור לצער עצמו בו וראוי להתענג בו משום כבוד היום חוץ מחמשה עינויים שהתורה צותה עליהם, ונמצא זה כבודו לקיים מצות התורה, אבל על מה שלא צותה תורה והוא מצער עצמו הוי בכלל בזיון היום ח"ו, ועל כן מנעלים של גומי שמותר לילך בהם, והוא מונע עצמו מללכת בהם עושה שלא כדין, ומי שהולך יחף כדי שיצטער יותר אינו מקבל שכר על זה.

ובשו"ת בצל החכמה חלק ה' סימן קנ"ב העיר בזה ממש"כ בשאלות דר"א גאון שאלתא סי' ב' בקשר למה דקימ"ל רגלים מפסיקין ואינן עולין, דעצרת דיום אחד הוא וכן ראש השנה ויום הכפורים, מי אמרינן רגל דהוי שבעא מבטל גזירת שבעה, אבל הני דחד יומא אינון כשבת דמי, או דילמא שבת עונג הוא כדכתיב ביה, אבל הני כיון דאית בהו שמחה כרגלים דמי ומפסיקין, מבואר דלענין שמחה יוהכ"פ כרגלים ועיין בהעמק שאלה שם אות יו"ד ויותר מזה עיין בגליוני הש"ס מועיק י"ט א' שמביא יראים דביוה"כ היה ראוי להיות שמחה אלא מדכתיב ועניתם הוציאו מדין שמחה, ומביא מש"כ ברבינו יהונתן על הר"ף סו"פ בכל מערבין כ"ש בשמחת יו"ט של יוהכ"פ, הרי דפשיטא דיש שמחת יו"ט ביוה"כ.

אבל בספר מחזור ויטרי סי' ש"ב נראה ההיפך מזה, שכתב ופוסקין צדקה על החיים לבדם, וכן המנהג בכל יום אחרון של רגלים לפסוק צדקה על החיים לבדם ולא על המתים שלא להצטער עליהם דכתיב בהו ברגלים והיית אך שמח, וכן המנהג באשכנז שאין פוסקין צדקה על המתים בג' רגלים אלא ביוה"כ לבד, הרי שלא חששו להזכיר שמות המתים ביוה"כ אע"פ שמצטער, דמה"ט לא התירו להזכירם בג' רגלים, חזינן דביוה"כ לא חששו במה שהוא עושה פעולה שמצטער על ידה, ואף דבזה אינו מזכיר שמות המתים בכוונה מפורשת כדי להצטער, מ"מ אי יוה"כ דין יו"ט יש לו שאסור להצטער בו חוץ מה' עינויים המצווים, לא הויה רשאי להזכיר שמות המתים ביוה"כ כמו שאין מזכירין אותם ברגלים.

וכן נראה דעת הגאון מהרש"ם בספרו דעת תורה לשו"ע אורח חיים סי' מ"ו סעי' ג' שכתב, מדלא חשב אלא חמשה עינויים ביוה"כ שמע מינה דשרי להריח, ובפרט בחל בשבת דאיכא חיוב עונג בדברים שאין אסורים מחמת יוה"כ פשיטא דשרי, מוכח דיוה"כ שאינו בשבת אין חיוב עונג ושמחה.

ויתכן שגם אם לא שייכא מצות שמחה ועונג ביוה"כ, שייכא ביה מצות כבוד יו"ט בדבר הניכר ונראה לעינים, וכדדרשו חז"ל שבת ק"ט א' ולקדוש ה' "מכובד", זה יוה"כ כבדהו בכסות נקיה, וכן קתני מתניתין פסחים נ"ג ב' שביוה"כ מדליקין נרות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, והיינו מדכתיב באורים "כבדו" ה' עיין רא"ש פ"ח דיומא סי' ט' ובטור אורח חיים תר"י על כן לילך יחף שהוא דבר הניכר ובפרט במקום קר שפיר י"ל דהוי זלזול בכבוד יו"ט כמש"כ המהרש"ג.

ובשערי תשובה לרבינו יונה שער ד' אות ט' כותב דבשאר ימים טובים אנו קובעים סעודה לשמחת המצוה, וכיון שהצום ביום כיפור נתחייבו לקבוע הסעודה של שמחת המצוה בערב יום כיפור, חזינן דסבירא ליה דיש מצות שמחה ביום כיפור אלא שהסעודה הויה יום קודם.

ובספר יסוד ושורש ועבודה שער י"א פרק ז' כתב וז"ל ויש נוהגין עוד בסיגוף זה להשפיל יד אחד לצד הארץ ואינו מגביה אותה כלל כל עת תפילת כל נדרי וכל יום המחרת ואשרי חלקם, ובודאי כל סיגוף שישער האדם בעצמו ובכוחו שיוכל לעמוד בו ראוי וישר לעשותו לכבוד יוצרו ובראו יתברך שמו ויתעלה כנגד מה שהכעיס אותו יתברך שמו בעונותיו בכדי שירחם עליו ביום הצום הנורא הזה.